

АУДИТЫН КОД: САГ-2017/30/СТА-ТЕЗ

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дараах хаягаар авна уу:

Цахим хуудас: www.audit.mn

Санхүүгийн аудитын газрын захирал бөгөөд тэргүүлэх аудитор Ц.Наранчимэг

Утас: 261663 Цахим хаяг: naranchimegts@audit.gov.mn

Аудитын менежер Я.Самбууням

Утас: 260512 Цахим хаяг: sambuunyamy@audit.gov.mn

Аудитор Р.Цолмон

Утас: 260512 Цахим хаяг: tsolmonr@audit.gov.mn

АГУУЛГА

1	Аудитын гэрчилгээ	2
2	Аудитын тайлан	4
2.1	Оршил	4
2.2	Аудит хийх хууль, эрх зүйн үндэслэл	4
2.3	Байгууллагын зорилго, үйл ажиллагаа, хууль, эрх зүйн орчин	5
2.4	Аудитын шалгуур үзүүлэлт, арга зүй, хэрэгжүүлсэн горим сорил, түүний үр дүн	6
2.5	Дотоод хяналт	7
2.6	Төсвийн орлого, зардлын гүйцэтгэлийн талаарх тайлбар, тодруулга	7
2.7	Шилэн дансны мэдээлэл	8
2.8	Төлөвлөлтийн шатанд тооцсон эрсдэл, түүний үр дагавар	8
2.9	Аудитын явцад илрүүлсэн алдаа, зөрчилтэй асуудал, гаргасан шийдэл	9
2.9.1	Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн талаар	9
2.9.2	Төсвийн гүйцэтгэлийн талаар	9
2.9.3	Авлага, өглөгийн талаар	9
2.9.4	Хөгжлийн банкны гэрээний талаар	10
2.9.5	Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн талаар	10
2.9.6	Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн талаар	11
2.9.7	Хөрөнгө оруулалтын талаар	11
2.9.8	Цалингийн талаар	11
2.9.9	Өмнөх зөвлөмжийн биелэлтийн талаар	11
2.9.10	Алдаа, зөрчлийн талаар	12
2.9.11	Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны харьяа байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар гарсан зөрчлүүдийн талаар	12
2.10	Анхаарал татахуйц бусад чухал асуудал	14
2.11	Дараагийн аудитаар авч үзэх асуудлууд	14
2.12	Аудитаар илэрсэн зөрчлийн нэгтгэл	14
2.13	Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт	14
2.14	Материаллаг байдлын суурь сонгосон үндэслэл, тайлбар	15
2.15	Санал дүгнэлтийн хэлбэр, үндэслэл	15
3	Менежментийн захидал	16
4	Аудит хийгдсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл	29
4.1	Аудит хийгдсэн санхүүгийн нэгтгэсэн байдлын тайлан	29
4.2	Аудит хийгдсэн санхүүгийн нэгтгэсэн үр дүнгийн тайлан	30
4.3	Аудит хийгдсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн нэгтгэсэн тайлан	32
4.4	Аудит хийгдсэн мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайлан	33
4.5	Аудит хийгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайлан	35

1 Аудитын гэрчилгээ

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР**

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
Бага тойруу 3, Засгийн газрын IV байр,
Утас: 26 04 37, Факс: (976) 6226 3230,
E-mail: info@audit.gov.mn, http://www.audit.mn

2017.04.25 № 770

танай _____-ны № _____-г

Аудитын гэрчилгээ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1, 18 дугаар зүйлийн 18.2, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.5-д заасны дагуу Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд санхүүгийн тайлангийн аудит хийв.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд Төсвийн тухай хуулийн 54 дүгээр зүйлийн 54.3-т заасны дагуу тайлант хугацааны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу бэлтгэж, тайлагнах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангууд Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн болон Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандарт (УСНББОУС), түүнд нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан заавар, журмын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлэгдсэн эсэхэд санал дүгнэлт өгөх нь Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг юм.

Санал дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитыг Аудитын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан "Санхүүгийн тайлангийн аудитын журам"-ын дагуу гүйцэтгэсэн. Эдгээр стандарт, журмын шаардлага нь санхүүгийн тайлан материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаа олж авах зорилгоор аудитыг төлөвлөж, гүйцэтгэх явдал болно.

Аудитаар санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан дахь үлдэгдэл, ажил гүйлгээний дүн хэмжээ болон илчлэл тодруулга, тус байгууллагад мөрдөж байгаа нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, бүртгэл хөтлөлт, програм хангамж, дотоод хяналтын систем, тэдгээрийг дэмжих нотлох зүйлийг сорилын үндсэн дээр шалгаж, удирдлагын хийсэн томоохон тооцооллыг үнэлж цэгнэн, санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулгыг үнэлсэн.

Аудитын явцад хэрэгжүүлсэн горим, сорилоор олж авсан нотлох зүйлс санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд санал дүгнэлт өгөх хангалттай үндэслэл болно гэдэгт итгэлтэй байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд:

- Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан 2008 онд үүссэн улаан буудайн өглөг 24,000.0 сая төгрөгийг Сангийн яамтай тооцоо нийлж, баталгаажуулаагүй байна.

\\10.10.10.20\Bichig_Kherel\Yawsan_Bichig\2017\0425SAG42.Docx

070228

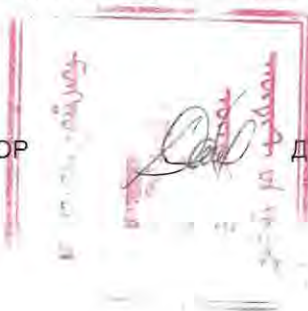
Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын
2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудит

- Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн санхүүгийн тайланд тусгасан нийт 77,419.9 сая төгрөгийн авлагын 68.8 хувь буюу 53,290.2 сая төгрөгийн авлагыг баталгаажуулаагүй, 85.8 хувь буюу 66,397.3 сая төгрөгийн авлага нь хугацаа хэтэрсэн авлагууд байна.
- Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн 2011-2015 онд үүссэн эргэн төлөлтийн 30,045.9 сая төгрөгийн зээл буцаан төлөгдөх нь тодорхойгүй.
- Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас “Аж үйлдвэрийн цогцолбор” ТӨХК-д 1,500.0 сая төгрөгийн зээлийг хүүгүй, барьцаа хөрөнгөгүйгээр олгосон.
- Үндэсний аудитын газраас урьд онд хийсэн аудитаар өгсөн 102,586.6 сая төгрөгийн 4 зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй, 3,000.0 сая төгрөгийн албан шаардлагыг хэрэгжүүлээгүй байна.

Хязгаарлалттай санал дүгнэлт

Дээр дурдсан алдаа зөрчлийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг эс тооцвол Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх нэгтгэсэн санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээ болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, УСНББОУС-д нийцүүлж Сангийн сайдын баталсан бодлого, аргачлал, журмын дагуу материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн, шударга илэрхийлсэн байна.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ АУДИТОР

Д. ХҮРЭЛБААТАР

2 Аудитын тайлан

2.1 Оршил

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн аудитын тайланг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд П.Сэргэлэн танд танилцуулж байна.

Энэхүү тайланд танай санхүү, нягтлан бодох бүртгэл, дотоод хяналтын системд хийсэн үнэлгээний тойм, аудитын явцад илрүүлсэн гол зүйлс, гаргасан шийдлүүд, залруулаагүй материаллаг биш алдаа зөрчлийн талаарх тайлбар, тодруулга, өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилт, үр дүнгийн талаарх тайлбар, тодруулга, аудит хийсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл, аудитын санал дүгнэлтийн хэлбэр, үндэслэлийн талаар тус тус хураангуйлан тэмдэглэв.

Менежментийн захидалд үйлчлүүлэгчийн нягтлан бодох бүртгэл, тайлагнал, зардал, төсвийн гүйцэтгэл, зээл олголт, зээлийн эргэн төлөлт, хууль эрх зүйг боловсронгуй болгох зөвлөмжүүдийг тусгасан болно.

Аудитын явцад Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан Санхүүгийн аудитын журам, гарын авлагад дурдсан аудитын төлөвлөлт, гүйцэтгэл, тайлагналын үе шатны ажлыг гүйцэтгэж, баримтжуулан Санхүүгийн тайлангийн аудитын удирдлагын системд оруулсан бөгөөд аудитад баримталсан стандарт, зарчим, үйл явцын талаарх мэдээллийг аудитын санал дүгнэлтэд тодорхойлсон болно.

2.2 Аудит хийх хууль, эрх зүйн үндэслэл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1, 18 дугаар зүйлийн 18.2, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.5-д заасны дагуу Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд санхүүгийн тайлангийн аудит хийв.

Аудитыг Төрийн аудитын тухай, Төсвийн тухай, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулиуд болон холбогдох бусад хууль, тогтоомжийн хүрээнд Аудитын олон улсын стандартын зарчмуудад нийцүүлэн төлөвлөлтийн шатанд боловсруулсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн дагуу явуулав.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль болон Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн Олон улсын стандарт (УСНББОУС), түүнд нийцүүлэн гаргасан улсын төсвийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, заавар, журмын дагуу үнэн зөв, шударга илэрхийлэгдсэн эсэхэд дүгнэлт өгөх нь энэхүү аудитын зорилт байв.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны удирдлага санхүүгийн тайлангаа УСНББОУС, түүнд нийцүүлсэн Сангийн сайдын баталсан холбогдох журмууд, төсвийн байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, програм хангамжийн дагуу үнэн зөв, бодитой бэлтгэх үүрэгтэй.

Тухайн санхүүгийн тайлан Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, нягтлан бодох бүртгэлийн нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчмууд, УСНББОУС-тай нийцүүлж материаллаг алдаагүй, үнэн зөв, шударга илэрхийлэгдсэн эсэхэд дүгнэлт өгөх нь Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг юм.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн санхүүгийн тайлангийн аудитыг 2017 оны 4 дүгээр сарын 05-наас 2017 оны 4 дүгээр сарын 24-ны хооронд хийхээр төлөвлөн Үндэсний аудитын газрын Санхүүгийн аудитын газрын аудитор Р.Цолмон хэрэгжүүлэв.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг 2017 оны 4 дүгээр сарын 07-нд Үндэсний аудитын газарт ирүүлсэн боловч Төсвийн тухай хуулийн цаглабарт хугацааг 2 хоногоор хэтрүүлсэн байна.

Үндэсний аудитын газар аудитыг батлагдсан төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн хүрээнд гүйцэтгэж, аудитын тайланг 2017 оны 4 дүгээр сарын 25-нд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдад гардуулна.

2.3 БАЙГУУЛЛАГЫН ЗОРИЛГО, ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА, ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны үйл ажиллагааны эрхэм зорилго нь салбарын бодлогыг оновчтой тодорхойлж хэрэгжүүлэх замаар түүхий эдийн нөөцийг зохистой ашиглах, импортыг орлох, экспортын баримжаатай бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үнэ цэнийн сүлжээг хөгжүүлэх, үйлдвэрлэлийн орлого, бүтээмжийг өсгөн өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэн салбарын эдийн засгийн өсөлтийг тогтвортой нэмэгдүүлэх, хүн амыг эрүүл, аюулгүй, шим тэжээллэг хүнс, эрүүл ахуй, хэрэглээний шаардлага хангасан хувцас, хэрэгслээр хангах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд оршино.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэр, жижиг дунд үйлдвэр, хоршоо, дотоод худалдаа, үйлчилгээний салбарыг олон улсын зах зээлд өрсөлдөхүйц хөгжлийн шинэ шатанд гаргаж эдийн засгийн өсөлтийг нэмэгдүүлнэ гэж энэ байгууллагын зорилтыг тодорхойлсон байна.

Дээрх зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд Монгол Улсын Төсвийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1.8-д Засгийн газрын гишүүн холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагын болон түүнд хууль тогтоомжоор харьяалуулсан бусад байгууллагын төсвийн ерөнхийлөн захирагч байна гэж заасны дагуу төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн үүргийг гүйцэтгэж байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчтай холбоотой хууль эрх зүйн баримт бичгийг судалсан бөгөөд байгууллагатай холбоотой Төсвийн тухай хууль, Тариалангийн тухай хууль, Үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай хууль, Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн биржийн тухай хуулиудыг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны үйл ажиллагааны талаар ТАБ-СТА-А-1 маягтад тодорхой тусгасан.

Тайлант онд МУ-ын Засгийн газрын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.5.13-т “Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд хөнгөн үйлдвэрийн бодлогын асуудал, жижиг, дунд үйлдвэрийн хөгжлийн асуудал, дотоод худалдаа, үйлчилгээний бодлого, зохицуулалтын асуудлын хүрээний бодлогын төлөвлөлт, боловсруулалт, удирдлага, зохицуулалт болон дүн шинжилгээ хийх, үнэлгээ өгөх ажлыг эрхэлнэ” гэсэн заалтын дагуу Аж үйлдвэрийн яам татан буугдаж Аж үйлдвэрийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын 2016 оны 03/2157 дугаар албан

бичгээр дээрх яаманд ажиллаж байсан 36 албан хаагчийг шилжүүлсэн боловч тус яамны бүтэц, чиг үүргийн дагуу ажлын байраар 17 албан хаагчийг ханган ажиллуулж байна.

Хүнс, хөдөө, аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг Сангийн сайдын 2015 оны 341 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн болон Засгийн газрын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, тодруулга бэлтгэх журам”-ын дагуу гаргасан байна.

2.4 Аудитын шалгуур үзүүлэлт, АРГА ЗҮЙ, ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН ГОРИМ СОРИЛ, ТҮҮНИЙ ҮР ДҮН

Аудит хийхэд Аудитын олон улсын стандарт, Аудитын дээд байгууллагуудын олон улсын стандарт 1000 – 1810 буюу Санхүүгийн аудитын удирдамж, Нягтлан бодох бүртгэлийн нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зарчмууд, УСНББОУС, Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт, Төсвийн тухай хууль болон Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийг гол шалгуур болголоо.

Аудитаар Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд санал дүгнэлт өгөх зорилгоор тэдний бэлтгэсэн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэл нь материаллаг хэмжээний алдаатай илэрхийлэгдээгүй гэсэн үндэслэлтэй нотолгоо олж авахын тулд санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийн дансдын уламжлалт болон хяналтын эрсдэлийг үнэлснээс гадна Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газрын зүгээс тавьж буй дотоод хяналтыг үнэлж баримтжууллаа.

Дотоод хяналтын талаарх гол асуудал, дүгнэлтийг энэ тайлангийн 2.5-д үзүүлэв.

Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг бэлтгэн гаргахад баримталсан бодлого, зарчмуудыг үнэлж, аудитын 7 чиглэлээр түүвэрчилсэн байдлаар аудитын 6 горим, сорил гүйцэтгэв. /ТАБ-СТА-В-3/

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан материаллаг хэмжээний алдаатай илэрхийлэгдээгүй гэдгийг түүнийг бэлтгэн гаргахад баримталсан бодлого, зарчмуудыг үнэлж, аудитын явцад санхүүгийн тайланд нэгтгэгдсэн байгууллагуудын аудитын дүгнэлт, өгсөн зөвлөмж, төлбөрийн акт, албан шаардлага, сахилгын шийтгэл, өгсөн зөвлөмж, залруулсан алдаа зөрчлийг нэгтгэн шалгалаа.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд ХХААХҮС-ын шууд харьяа 8 байгууллага, орон нутаг дахь Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар, Нийслэлийн мал эмнэлгийн газар зэрэг 22 байгууллага, Засгийн газрын тусгай сан 3, 8 төсөл, хөтөлбөр, Төрийн өмчит аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газар 4 нийт 45 байгууллагын санхүүгийн тайлан нэгтгэгдсэн байна.

Тайлант онд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын санхүүгийн тайланд нэгтгэгдэж байгаа 20 байгууллагад төрийн аудитын байгууллага, 10 байгууллагад хараат бус аудитын компани, 7 байгууллага нь аудитын түүвэрт хамрагдсан, 4 байгууллагад аудитын итгэл үзүүлсэн, үлдсэн 4 байгууллагад аудит хийгдээгүй байна.

Эдгээр байгууллагад хийсэн хэрэгжүүлсэн горим сорилын явцад илэрсэн алдаа, зөрчилтэй зарим гол асуудлыг энэ тайлангийн 2.9 дэх заалтад хураангуйлан тэмдэглэв.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын санхүүгийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа мэдээллийн технологи,

бүртгэл мэдээллийн системийн үйл ажиллагаатай танилцан түүний нарийн төвөгтэй байдлыг үнэлэхэд эрсдэл бага буюу мэдээллийн технологийн мэргэжилтэн аудитад татан оролцуулах шаардлагагүй гэж үзсэн тул аудитыг томилогдсон баг гүйцэтгэлээ.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан бэлтгэхэд төсвийн байгууллагын санхүүгийн тайлан нэгтгэдэг “Э-тайлан” програм хангамж ашиглажээ.

2.5 Дотоод хяналт

Бид санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд материаллаг алдаа байхгүй гэдгийг нягтлах үүднээс дотоод хяналтыг шаардлагатай гэж үзсэн хэмжээгээр дахин хянасан. Энэ нь материаллаг алдаа гарахаас хамгаалахын тулд жилийн турш үр нөлөөтэй ажиллах ёстой гол хяналтуудыг тодруулах, судлах зорилготой юм.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багцын дотоод хяналтын эрсдэлийг төлөвлөлтийн үе шатанд бага гэж үнэлсэн бөгөөд гүйцэтгэлийн шатанд дахин хянахад дотоод хяналт хэвийн гэж үзлээ.

Аудитын явцад төлөвлөсөн горим сорилын дагуу дотоод аудитын албаны үйл ажиллагаатай танилцаж, тэдний үүрэг чиглэл, үйл ажиллагааны төлөвлөлт, гүйцэтгэл, үр дүнгийн талаарх мэдээллийг ажлын баримт материалд хавсаргалаа.

Төсвийн тухай хуулийн 69 дүгээр зүйлийн 69.1-д “Төсвийн ерөнхийлөн захирагч бүр хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, төсвийн хөрөнгө, өр, төлбөр, орлого, зарлага, хөтөлбөр, арга хэмжээ, хөрөнгө оруулалтад санхүүгийн хяналт, шалгалт хийх, үнэлэлт, дүгнэлт, зөвлөмж гаргах, эрсдэлийн удирдлагаар хангахад чиглэсэн дотоод аудитын албыг байгуулж, дотоод аудитор ажиллуулна”, мөн ЗГ-ын 2015 оны 483 дугаар тушаалаар баталсан Дотоод аудитын дүрмийн дагуу Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газар 11 албан хаагчидтайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Тайлант онд МУ-ын Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр дэх хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарын зорилтуудыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний биелэлтийн явцын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, Ерөнхийлөгчийн зарлиг, Улсын Их Хурлын тогтоол, МУ-ын Засгийн газрын тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилтийн явцад хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2016 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөнд хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарын хамааралтай асуудлаар тусгагдсан зорилт, арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ Улсын мал эмнэлэг ариун цэврийн төв лаборатори, Нийслэлийн мал эмнэлгийн газар, “Ногоон алт төсөл”-ийн үйл ажиллагаа, Хөдөө аж ахуйн халх гол үндэсний бүтээн байгуулалтын бүсийн захиргаа, Мал хамгаалах сан, Дархан-Уул аймаг дахь “Үр тариа хадгалах 36.0 мянган тонн багтаамжтай, төмөр бетон хийцтэй элеватор” худалдан авах үйл ажиллагаанд тус тус дотоод аудит хийж ХХААХҮС-ын 2016 оны А-13 дугаар тогтоолоор баталсан дотоод аудитын хорооны тогтоолоор шалгалтын үйл ажиллагаанд хийсэн аудитын дүнг хэлэлцүүлж, аудитын хорооны тогтоолыг тус тус баталсан байна.

2.6 Төсвийн орлого, зардлын гүйцэтгэлийн талаарх тайлбар, тодруулга

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны 2016 оны батлагдсан төсвийн сар, улирлын хуваарийг батлагдсан төсвийн хүрээнд Төрийн сангийн харилцах дансаар дамжуулан санхүүжигдсэн ба төсвийн хүрээний мэдэгдлийг боловсруулах, төсвийн санхүүжилтийн

гүйцэтгэлийг хангах, төсвийн зардлын төрөл зүйлээр хуваарилан гүйцэтгэлд нь хяналт тавин ажилласан байна.

Монгол Улсын 2016 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай 2016 оны 9 дүгээр сард батлагдсан хуулиар Хүнс, хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багцыг 201,935.3 сая төгрөгөөр батлагддаг боловч дотоодын эх үүсвэрээс олгосон зээлийн эргэн төлөлтөөр Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан 24,000.0 сая, Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих сангийн дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн эргэн төлөлт 52,000.0 сая төгрөгөөр, нийт 76,000.0 сая төгрөгөөр төлөгдөх дүнгээр хорогдуулж төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайланд төлөвлөгөөг 125,935.3 сая төгрөгөөр тусгасан байна.

Төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайлангийн гүйцэтгэлийг 142,178.4 сая төгрөгөөр тусгасан боловч Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих сангийн дамжуулан зээлдүүлсэн зээлийн бондын эргэн төлөлтийг 51,870.0 сая төгрөгийг нэмэгдүүлбэл жинхэнэ гүйцэтгэл 194,048.4 сая төгрөгийн гүйцэтгэлтэй байна.

Хүнс, хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багцад 2016 онд 125,935.3 сая төгрөгийн төсөв батлагдан 142,178.4 сая төгрөгийг зарцуулж батлагдсан төсвийг 16,243.1 сая төгрөгөөр хэтрүүлсэн мэт харагдаж байгаа нь дээрх нийт 76,000.0 сая төгрөгөөр төсөв болон дамжуулан зээлдүүлсэн зээлээс эргэн төлөгдөх дүнгээр хорогдуулж бичсэнээс шалтгаалжээ.

2.7 Шилэн дансны мэдээлэл

Шилэн дансны тухай хуулийн дагуу төсвийн болон улс, орон нутгийн өмчийн хөрөнгийг үр ашигтай захиран зарцуулах зорилгоор төсвийн удирдлагын шийдвэр, үйл ажиллагаа ил тод, нээлттэй, ойлгомжтой байх, түүнд олон нийт хяналт тавих мэдээллийн тогтолцоонд хангах хүрээнд тус яам өөрийн цахим хуудсаар <http://shilendans.gov.mn/agency/1025> байршуулсан байна.

Шилэн дансны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн дагуу албан тушаалтан хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж байгаа эсэхийг аудитаар анхаарч үзлээ. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагад хамаарах харьяа байгууллагууд шилэн дансны сайтад бүрэн хамрагдсан бөгөөд шилэн дансны цахим хуудсанд 2016 онд нийт 6620 мэдээлэл байршуулахаас 6456 мэдээлэл байршуулж хуулийн хэрэгжилт 98.2 хувьтай байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчид харьяалагдах байгууллагууд батлагдсан төсөв, дараа жилийн төсвийн төсөл, тендерийн ерөнхий мэдээлэл, худалдан авах ажиллагааны тайлан зэрэг мэдээллүүдийг дутуу байршуулсныг аудитын явцад илрүүлж байршуулсан.

2.8 Төлөвлөлтийн шатанд тооцсон эрсдэл, түүний үр дагавар

Аудитын төлөвлөгөөний дагуу аудитын 10 эрсдэл тогтоож, батламж мэдэгдлүүдийн хүрээнд данс бүрээр нийт 6 нарийвчилсан горим, сорил гүйцэтгэв.

Хэрэгжүүлсэн горим сорилын үр дүнг гүйцэтгэлийн үе шатны “Төлөвлөсөн горим, сорилуудыг хэрэгжүүлж, үр дүнг аудитын чиглэл тус бүрээр баримтжуулах” гэсэн үе шатны ажилд хамааруулан ТАБ-СТА-В-3 маягтаар данс тус бүрээр баримтжуулсан болно.

Дээрх горим сорилыг хэрэгжүүлэх явцад илэрсэн зарим зөрчилтэй асуудлыг энэ тайлангийн 2.9-д хураангуйлан тэмдэглэв.

2.9 Аудитын явцад илрүүлсэн алдаа, зөрчилтэй асуудал, гаргасан шийдэл

2.9.1 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн талаар

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгдэж байгаа байгууллагуудын 30 байгууллага нь аудитад хамрагдсан бөгөөд 25 байгууллагад “Зөрчилгүй”, 4 байгууллагад “Хязгаарлалттай”, 1 байгууллагад “Сөрөг” санал дүгнэлт авсан байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 2.3-т Төсвийн ерөнхийлөн захирагч түүний бүрэн эрхийг “Өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд төсвийг үр ашигтай удирдах, гүйцэтгэлийг хангах” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

“Хязгаарлалттай” санал дүгнэлт авсан байгууллагууд:

- Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан;
- Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан;
- Малын удмын сангийн үндэсний төв;
- Хөдөө аж ахуйн бирж;

“Сөрөг” санал, дүгнэлт авсан байгууллага:

- Говь-Алтай аймгийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар.

Шийдвэрлэсэн нь: Төрийн аудитын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1-д “.....санхүүгийн тайлангийн аудитаар хязгаарлалттай, сөрөг санал, дүгнэлт авсан.....албан тушаалтанд холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу сахилгын шийтгэл ногдуулах албан шаардлагыг Төрийн аудитын байгууллагаас эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлнэ” гэсэн заалтыг үндэслэн “Хязгаарлалттай”, “Сөрөг” аудитын дүгнэлт авсан байгууллагуудын холбогдох албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцох талаар албан шаардлага өгөх.

Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар нийт 548,043.2 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрсний 13.4 сая төгрөгийн зөрчилд 4 төлбөрийн акт, 91.2 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах 4 албан шаардлага өгсөн бөгөөд аудитын явцад 28,214.8 сая төгрөгийн алдааг залруулж, 131.2 сая төгрөгийн зөрчил гаргасан 3 албан тушаалтанд хариуцлага тооцох санал өгч, 519,592.6 сая төгрөгийн алдаа, зөрчлийг арилгах талаар 77 зөвлөмж өгсөн байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Аудитаар өгсөн зөвлөмж, акт, албан шаардлагыг хэрэгжүүлэх, биелүүлэн ажиллах талаар зөвлөмж өгөх.

2.9.2 Төсвийн гүйцэтгэлийн талаар

ХХААХҮС-ын тайлант оны санхүүгийн нэгтгэсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар батлагдсан төсвийг хэмнэлттэй зарцуулсан боловч бараа үйлчилгээний бусад зардлыг 17.0 сая, хөрөнгийн зардлыг 1,500.5 сая төгрөгөөр тус тус хэтрүүлэн зарцуулсан нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.5-д “Батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Цаашид төсвийг батлагдсан хэмжээнд зориулалтын дагуу зарцуулах талаар зөвлөмж өгөх.

2.9.3 Авлага, өглөгийн талаар

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд урьд оноос авлага 12,513.0 сая төгрөгөөр, өглөг 38,116.2 сая төгрөгөөр тус тус өссөн байна. Энэ нь тус яамны удирдлага өөрийн харьяа байгууллагад бүртгэлээр тавих хяналт сул, авлага, өглөгийг цаг тухай бүрд баталгаажуулдаггүй, он дамжсан авлага, өглөгийг барагдуулах арга хэмжээ авч

ажиллаагүйгээс шалтгаалжээ.Тухайлбал:Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан нь 53,290.2 сая төгрөг буюу нийт авлагын 69.0 хувийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, 66,397.3 сая төгрөг буюу нийт авлагын 86.0 хувь нь хугацаа хэтэрсэн авлага байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.8-д “Төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Авлага, өглөгийг барагдуулах, тооцоо нийлж баталгаажуулах, цаашид авлага, өглөгийг нэмэгдүүлэхгүй байх талаар зөвлөмж өгөх.

2.9.4 Хөгжлийн банкны гэрээний талаар

Дархан Уул аймагт байрлах 36.0 мянган тонн багтаамжтай үр тариа хадгалах зориулалттай элеваторыг 15,995.0 сая төгрөгөөр худалдан авахад 7,995.0 сая төгрөгийг Хөгжлийн банкнаас санхүүжүүлж үлдэгдэл төлбөрийг тус яамны хөрөнгө оруулалтын зардлаас гаргасан бөгөөд Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн хөрөнгөнд бүртгэж авсан байна.

Гэвч шаардлага хангахгүй хөрөнгө бэлтгэсэн асуудлыг шийдвэрлэхээр Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн захирлын 2017 оны 01/27 дугаар албан бичгээр Цагдаагийн ерөнхий газарт шалгуулахаар хандсан байна. Иймд Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Хөгжлийн банк хооронд байгуулсан төсөл санхүүжүүлэх ерөнхий нөхцөлийг тохиролцох гэрээг одоог хүртэл дүгнээгүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Дээрх асуудлыг судалж, холбогдох арга хэмжээ авах, Сангийн яам, Хүнс хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Хөгжлийн банк хооронд байгуулсан төсөл санхүүжүүлэх ерөнхий нөхцөлийг тохиролцох гэрээг дүгнэх талаар зөвлөмж өгөх.

2.9.5 Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн талаар

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн санхүүгийн тайлангийн 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар өглөгөөр туссан 24,000.0 сая төгрөг нь Атрын 3 дахь аяны хүрээнд 2008 онд Монгол Улсыг хөгжүүлэх сангаас авсан 80.9 мянган тонн улаан буудайны улсын төсөвт төвлөрүүлэх ёстой үлдэгдэл төлбөр болно. Уг өглөгийг улаан буудайн хадгалалтын зардал, худалдах, худалдан авах үнийн зөрүүнээс үүссэн алдагдал, хэвийн хорогдол зэргийг тооцож Сангийн яамтай өнөөг хүртэл тулган баталгаажуулалт хийгээгүйгээс шалтгаалан барагдуулаагүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Сангийн яамтай МУХС-гийн улаан буудайн тооцоог хийж, улсын төсөвт төвлөрүүлэх, өглөгийг барагдуулах арга хэмжээ авах талаар зөвлөмж өгөх.

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан 241.3 сая төгрөгийн үнэ бүхий 5 га-гийн дуслийн усалгааны системийг санхүүгийн тайланд тусгаагүй нь НББ-ийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.4.2-т “Бүх хөрөнгө, хөрөнгө оруулалт, авлагыг Нягтлан бодох бүртгэлд заавал тусгана”, сонгон шалгаруулалтгүйгээр 1,978.0 сая төгрөгийн ургамал хамгаалалын бодис худалдан авсан нь ТБОНӨХБАҮХАТ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2-т “Энэ хуулийн 8.1.1-д “Босго үнээс дээш төсөвт өртөгтэй бараа, ажил, үйлчилгээг худалдан авахад энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол нээлттэй тендер шалгаруулалтын журмыг хэрэглэнэ” гэсэн заалтыг тус тус зөрчсөн байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Олж бэлтгэсэн хөрөнгийг холбогдох байгууллагын шийдвэрийг үндэслэн данс бүртгэлд тусгах, худалдан авалт хийхдээ холбогдох хууль, журмын дагуу зохион байгуулах, цаашид дээрх зөрчлийг давтан гаргахгүй байх талаар зөвлөмж өгөх.

2.9.6 Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн талаар

Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан нь 2009-2016 онуудад давхардсан тоогоор 775.200.0 сая төгрөгийг 7000 гаруй жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд хөнгөлөлттэй зээлийн үлдэгдэл сүү төслийн 167.2 сая, ахуй үйлчилгээний төв байгуулах 258.8 сая, түүхий эдийн төв байгуулах 1,173.3 сая, Улсын Их хурлын гишүүдийн зээлийн үлдэгдэл 1,956.2 сая, Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд /хуучнаар/, Хөдөлмөрийн сайд /хуучнаар/-ын тушаалуудаар олгосон 26,490.4 сая төгрөгийн зээлүүдийн эргэн төлөлт хангалтгүй байна. Мөн зээлийн нэгдсэн програм байхгүй, зөвхөн “MS-Excel” програмаар тооцооллыг гүйцэтгэж байгаа нь зээлийн үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг сулруулж байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Хугацаа хэтэрсэн зээлийг барагдуулан авлагыг бууруулан, эргэн төлөлтийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих, зээлийн нэгдсэн програмтай болох талаар зөвлөмж өгөх.

Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас Аж үйлдвэр /хуучнаар/-ийн сайдын 2016 оны 25 дугаар тушаалын дагуу Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр суманд барих “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр”-ийн бэлтгэл ажилд шаардлагатай санхүүжилт болох 1,500.0 сая төгрөгийг “Аж үйлдвэрийн цогцолбор” ТӨХК-д хүүгүй, барьцаа хөрөнгөгүйгээр зээл олгосон байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Гэрээг шинэчлэн байгуулж, зээлийн эргэн төлөлтийн баталгааг хангуулах талаар зөвлөмж өгөх.

2.9.7 Хөрөнгө оруулалтын талаар

2016 оны Санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд авлагаар тусгагдсан “Мон инжбар” ХК-аас авах 224.2 сая төгрөгийн /2011 онд үүссэн “Ховд аймагт баригдаж байгаа хөдөө, аж ахуйн гаралтай бүтээгдхүүн үйлдвэрийн цэвэрлэх байгууламж барих” зориулалттай/ авлагыг тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулаагүй нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.8-д “Төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Авлагыг барагдуулах арга хэмжээ авах, тооцоо нийлж, баталгаажуулах талаар зөвлөмж өгөх.

2.9.8 Цалингийн талаар

Хүнс, хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн яамны аппарат нь ажилчдынхаа цагийн бүртгэлийг хурууны хээгээр хийдэг боловч цалинг тооцохдоо цагийн бүртгэлийг үндэслэдэггүйгээс нийт давхардсан тоогоор 49 албан хаагчдад 1.9 сая төгрөгийн цалинг өвчтэй, чөлөөтэй, албан томилолттой үетэй давхардуулж олгосон байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Албан хаагчдын цалинг баталгаажуулсан цагийн бүртгэлийг үндэслэн олгож байх, алдаа зөрчлийг давтан гаргахгүй талаар аудитын зөвлөмж өгөх.

2.9.9 Өмнөх зөвлөмжийн биелэлтийн талаар

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2015 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд Үндэсний аудитын газраас хийсэн аудитаар 102,590.3 сая төгрөгийн 5 зөвлөмж, 30,354.9 сая төгрөгийн албан шаардлага өгснөөс 3.7 сая төгрөгийн 1 зөвлөмжийг биелүүлж, 102,586.6 сая төгрөгийн 4 зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй, 27,354.9 сая төгрөгийн албан шаардлага нь хэрэгжиж, 3,000.0 сая төгрөгийн албан шаардлагыг биелүүлээгүй, тайлант онд зөрчлийг давтан гаргасан нь тус яамны удирдлага харьяа байгууллагад тавих дотоод хяналт сул, хариуцлагагүй байгаатай холбоотой байна.

Шийдвэрлэсэн нь: Урьд оны аудитын зөвлөмж, албан шаардлагыг биелүүлээгүй албан тушаалтанд хариуцлага тооцох албан шаардлага өгөх.

2.9.10 Алдаа, зөрчлийн талаар

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар илэрсэн алдаа зөрчил 519,828.4 сая төгрөг бөгөөд энэ нь материаллаг байдлын түвшингээс 516,284.6 сая төгрөгөөр илүү байна.

2.9.11 Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамны харьяа байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд хийсэн аудитаар гарсан зөрчлүүдийн талаар

ХХААХҮЯ-ны аппарат:

Томилолтын 6.2 сая төгрөгийн тооцоо хийгээгүй, батлагдсан төсвөөс хэмнэгдсэн 50.0 сая төгрөгийг Засгийн газрын байр ашиглалтын нэгдсэн захиргаанд 45.1 сая төгрөг, “Доктор авто сүлжээ” ХХК-нд 4.9 сая төгрөгийг шилжүүлж авлагаар бүртгэсэн, Төрийн нарийн бичгийн даргын Цалин тогтоох тухай 2016 оны Б/21 дугаар тушаалд Төрийн захиргааны 5 албан хаагчид мэргэшлийн зэргийн нэмэгдэл олгохоор баталсан, 14.0 сая төгрөгийн шатахууны зардлыг шууд зардалд бичсэн, томилолтын 10.7 сая төгрөгийн тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй гэх мэт зөрчил дутагдлууд илэрч **“Зөрчилгүй”** санал, дүгнэлт авсан байна.

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан:

Тайлант онд 53,290.2 сая төгрөгийн авлага, 31,876.6 сая төгрөгийн өглөгийн тооцоог нийлж баталгаажуулаагүй, 66,397.3 сая төгрөгийн авлага хугацаа хэтэрсэн, бараа материалын тайланд нийт 476.4 сая төгрөгөөр илүү тайлагнасан, 241.3 сая төгрөгийн усалгааны системийг бүртгэлд тусгаагүй, нээлттэй тендер шалгаруулалгүй 1,978.0 сая төгрөгийн ургамал хамгаалалын бодис худалдан авсан гэх мэт зөрчлүүд илэрч **“Хязгаарлалттай”** санал, дүгнэлт авсан байна.

Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан:

Тайлант хугацаанд авлагын 122,488.1 сая төгрөгийн, өглөгийн 140,150.7 сая төгрөгийн тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулаагүй, Хөгжлийн банкинд 88,914.6 сая төгрөгийн өглөгтэй боловч 24.4 сая төгрөгөөр өглөгийг илүү бүртгэсэн, “МБМХ” ХХК-д 2013 онд 1,380.0 сая төгрөг, “Селенит” ХХК-нд 3,000.0 сая төгрөг, “Хустын хойд салаа” ХХК-д 2011 онд 400.0 сая төгрөг, “Ургац хангай” ХХК-д 400.0 сая төгрөгийн төслүүд хэрэгжээгүй, үйл ажиллагаа эрхлээгүй байхад төлбөрийг барагдуулаагүй, холбогдох арга хэмжээ аваагүй, ТБОНӨХБАҮХАТ хуулийн харьцуулалтын арга хэрэглэлгүй “Дарханстар” ХХК-д 21.8 сая төгрөг, “Вайрал партнерс” ХХК-д 23.7 сая төгрөгийн гэрээ байгуулсан гэх зэрэг зөрчлүүд нь аудитын оршин байх, эрх ба үүрэг, хэмжилт, үнэн зөв байдал гэсэн батламж мэдэгдлийг хангахгүй байгаа тул **“Хязгаарлалттай”** санал, дүгнэлт авсан байна.

Малын удмын сан:

Хөрөнгийн тооллогоор 5.9 сая төгрөгийн үндсэн хөрөнгө, 4.2 сая төгрөгийн бараа материал дутагдсан, үндсэн үйл ажиллагааны орлогыг 6.5 сая төгрөгөөр дутуу төвлөрүүлсэн гэх зэрэг зөрчлүүдэд **“Хязгаарлалттай”** санал, дүгнэлт авсан байна.

Хөдөө аж ахуйн бирж:

Төрийн болон орон нутгийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль зөрчин 193.1 сая төгрөгийн клирингийн програмын сургалт, 63.7 сая төгрөгийн хууль зүйн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлсэн, 38.6 сая төгрөгийн аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварыг төсөвт төвлөрүүлээгүй, гадаад томилолтын удирдамжгүй 19.7 сая төгрөгийг зарцуулсан, шаардлага хангаагүй НББ-ийн бодлогын баримт бичигт 15.0 сая төгрөг зарцуулсан, зориулалтын бус эх үүсвэрээс 176.4 сая төгрөг зарцуулсан, хүчин төгөлдөр бус баримтаар 80.8 сая төгрөгийг зарцуулсан гэх зэрэг зөрчлүүдэд ***“Хязгаарлалттай”*** санал, дүгнэлт авсан байна.

Говь-алтай аймгийн ХХААГ:

Үндэслэлгүйгээр 0.98 сая төгрөгийн шатахуун илүү зарцуулсан, ажилчдаас 0.26 сая төгрөгийн НДШ-ийн тооцоог илүү суутган авсан, 2.7 сая төгрөгийг зөрүүтэй анхан шатны баримтаар зарцуулсан, хуруу шилний үнийг буцаан олгохдоо 0.47 сая төгрөгийг илүү олгосон, үндэслэлгүйгээр 3.4 сая төгрөгийг “Буудайн хийморь” ХХК-д шилжүүлсэн, 0.9 сая төгрөгийг авлагаар тусгаагүй, ажилчдын цалингаас хууль бусаар 4.9 сая төгрөгийг суутгасан, царцаа устгалтын ажилд 93.5 сая төгрөгийг компаниудад шилжүүлсэн боловч зарцуулалтыг нотлох баримт байхгүй гэх зэрэг зөрчил илэрч ***“Сөрөг”*** санал дүгнэлт авсан ба тус байгууллагын 3 ажилтанд сахилгын шийтгэл ногдуулсан байна.

Мал эмнэлэг, үржлийн газар:

Нийт 45.1 сая төгрөгийн томилолт, тээвэр шатахууны зардлыг бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээ, бараа үйлчилгээний бусад зардлын ангилалаас гаргасан зөрчил нь материаллаг түвшинд хүрээгүй тул ***“Зөрчилгүй”*** санал, дүгнэлт авсан байна.

Мал хамгаалах сан:

Тайлант онд зээл болон зээлийн хүүгийн эргэн төлөлт 58 хувьтай, санхүүгийн үр дүнгийн тайланд түрээсийн орлого 227.8 сая төгрөг байх атал 40 хувийг төвлөрүүлж байгаа нь түрээсийн төлбөрийн эргэн төлөлт хангалтгүй зэрэг зөрчил нь материаллаг түвшинд хүрээгүй тул ***“Зөрчилгүй”*** санал, дүгнэлт авсан байна.

Биокомбинат ТӨААТҮГ:

Тайлант онд 19.2 сая төгрөгийн худалдан авалтаас татвар суутган тооцоогүй, 1.7 сая төгрөгийн баримтын бүрдэл дутуу, 40.2 сая төгрөгийн авлагын тооцоо нийлээгүй байгаа зэрэг зөрчлүүд нь материаллаг түвшинд хүрээгүй тул ***“Зөрчилгүй”*** санал, дүгнэлтийг авсан байна.

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан КР-1 төсөл:

КР-1 төслийн хуримтлалаас нийт 41.1 сая төгрөгийг зориулалт бусаар зарцуулсан, он удаан жил дамжсан нийт 33,229.6 сая авлагын үлдэгдэлтэй, 2,910.0 сая төгрөгийн авлагыг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, эзэн холбогдогч нь тодорхойгүй 4.2 сая төгрөгийн өглөг байна.

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан КР-2 төсөл:

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангаас авах авлага 5,222.4 сая төгрөг, Сангийн яамнаас 53.6 сая төгрөг, Монгол банкны дансны хүүгийн зөрүүгийн авлага 5.4 сая төгрөг, төлбөртэй

үйлчилгээний авлага, 2,236.8 сая төгрөгийн авлагууд он удаан жил болсон, 2,226.4 сая төгрөгийн авлагын тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй.

Бага оврын тракторын зээл төсөл:

Нийт 52,068.6 сая төгрөгийн авлагын тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, 57.2 сая төгрөгийн хөрөнгө дутсан, 251.8 сая төгрөгийн эзэн холбогдогч нь тодорхойгүй авлага байна.

2.10 АНХААРАЛ ТАТАХУЙЦ БУСАД ЧУХАЛ АСУУДАЛ

Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас 2011-2015 онд олгож байсан зээлийн эргэн төлөлт хангалтгүй байгаагаас найдваргүй авлага үүсэх эрсдэл гарахаар байна.

Мөн Сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын санхүүгийн тайланг нэгтгэн гаргаж байгаа “Э-тайлан” програм хангамж хэвийн ажиллаагүй, Санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд тайлагнасан хөрөнгийн санхүүжилт, урсгал зардал, гадаад зээлийн санхүүжилт, нэмэлт санхүүжилт болон бусад холбогдох тооцоог Сангийн яамтай тооцоо бүрэн нийлж баталгаажуулаагүй, Төв төрийн сангийн төсвийн хэлбэлзлийн тайлан эцэслэгдээгүй, нэгтгэлийн “Э-тайлан” програмаас хэвлэгдэж буй санхүүгийн байдлын тайланд Засгийн газрын хувь оролцооны дүн дутуу татагдсан зэрэг нь сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын санхүүгийн нэгтгэсэн тайланг ЗГСНТ-д нэгтгүүлэхэд зарим тоон мэдээлэл өөрчлөгдөх эрсдэл үүсгэх магадлалтай байна.

2.11 ДАРААГИЙН АУДИТААР АВЧ ҮЗЭХ АСУУДЛУУД

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын санхүүгийн тайланд нэгтгэгдэж байгаа Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан, Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан, Мал хамгаалах сан, Хөдөө аж ахуйн бирж зэрэг байгууллагуудтай холбоотой зөрчил дутагдал их гарч байгаа тул дараагийн аудитаар дээрх байгууллагуудад гүйцэтгэлийн болон эрсдэлийн аудит хийх шаардлагатай байна.

2.12 АУДИТААР ИЛЭРСЭН ЗӨРЧИЙН НЭГТГЭЛ

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар нийт 548,043.2 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрсний 13.4 сая төгрөгийн зөрчилд акт, 91.2 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах албан шаардлага өгсөн бөгөөд аудитын явцад 28,214.8 сая төгрөгийн ажил, гүйлгээг стандартын дагуу залруулж, 131.2 сая төгрөгийн зөрчил гаргасан 3 албан тушаалтанд хариуцлага тооцох санал өгч, 519,592.6 сая төгрөгийн алдаа, зөрчлийг арилгах талаар зөвлөмж өгсөн байна.

2.13 ӨМНӨХ ЗӨВЛӨМЖИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

Өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилтийн талаар тайлангийн 2.9.9-д тодорхой тусгаж, хариуцлага тооцох албан шаардлага өгөхөөр шийдвэрлэсэн бөгөөд тайлант онд зөрчил давтагдан гарсан нь тус яамны санхүүгийн удирдлага харьяа байгууллагад бүртгэлээр тавих дотоод хяналт сул байгаагаас шалтгаалжээ.

Дэлгэрэнгүй мэдээллийг ажлын баримтад хавсаргасан болно.

2.14 МАТЕРИАЛЛАГ БАЙДЛЫН СУУРЬ СОНГОСОН ҮНДЭСЛЭЛ, ТАЙЛБАР

Аудитыг төлөвлөх болон гүйцэтгэх үеийн материаллаг байдлыг Аудитын олон улсын стандарт 320-ын дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр санхүүгийн үр дүнгийн тайлангийн нийт зарлагыг сонгов.

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багцын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн санхүүгийн үр дүнгийн тайлангийн нийт зардал 147,302.1 сая төгрөг бөгөөд түүний 2 хувь 2,946.0 сая төгрөгөөр материаллаг байдлыг тодорхойлж, баталгаажууллаа.

2.15 САНАЛ ДҮГНЭЛТИЙН ХЭЛБЭР, ҮНДЭСЛЭЛ

Бид Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг баталгаажуулах ажлыг Аудитын олон улсын стандартын дагуу, Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн гүйцэтгэсэн.

Дээрх зөрчлийг эс тооцвол Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багцын 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх нэгтгэсэн санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, мөнгөн гүйлгээ, өмчийн өөрчлөлтийн болон илчлэл тодруулгад тайлагнасан үлдэгдэл, ажил гүйлгээнүүдээ холбогдох хууль, УСНББОУС, түүнд нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан заавар, журмуудын дагуу материаллаг байдлын хувьд алдаагүй, үнэн зөв, шударга илэрхийлсэн байна гэж үзэж “Хязгаарлалттай” санал дүгнэлт гаргалаа.

Аудитын явцад илэрсэн зөрчлийн талаарх үнэлэлт дүгнэлтийг энэ тайлангийн 2.12-д тусгасан бөгөөд залруулаагүй алдаа, зөрчлийг материаллаг байдлын түвшинтэй харьцуулахад аудитын санал дүгнэлтийг хязгаарлах үндэслэлтэй байна.

Аудитын санал дүгнэлтийг энэ тайлангийн 1 дүгээр хэсэгт үзүүлэв.

3 МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗАХИДАЛ

Үндэсний аудитын газар аудит бүрийн төгсгөлд аудитаар илрүүлсэн зүйлсийг нэгтгэсэн менежментийн захидлыг үйлчлүүлэгчид зориулж бэлтгэдэг бөгөөд түүнд санхүүгийн хяналтыг сайжруулах зөвлөмжийг тусгадаг билээ.

Энэхүү менежментийн захидлын агуулга Аудитын олон улсын стандарт болон аудитын горимоос урган гарсан болно. Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн талаар санал дүгнэлт гаргахад бидний горим зориулагдсан.

Энэ нь Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, горимыг зөвхөн аудитыг үр нөлөөтэй гүйцэтгэхэд шаардагдах цар хүрээнд дахин хянасан бөгөөд оршиж буй бүх сул талыг гаргаж ирэх боломжгүй юм.

Тиймээс аудитын тайланд тусгасан зөвлөмж нь аудит хийх үеийн нөхцөл байдлын талаарх бидний үнэлэлт, дүгнэлтийг илэрхийлж байгаа болно.

Харин эдгээр зөвлөмжийг та бидний хамтын ажиллагааны байр сууринаас гаргасан бөгөөд аудитаар өгсөн зөвлөмжийг хүлээн авч, хэрэгжүүлэх нь танай үүрэг хариуцлага юм.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан санхүүгийн ажилтнууд болон Дотоод аудитын албаны холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

Менежментийн захидалд дурдсан цаашид санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд шууд бөгөөд материаллаг хэмжээгээр нөлөөлж болзошгүй тул анхаарвал зохих асуудлыг ач холбогдлынх нь дарааллаар эрэмбэлэн дор нэгтгэн харуулав.

3.1 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №1

ҮАГ-ын ажиглалт

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд нэгтгэгдэж байгаа байгууллагуудын 30 байгууллага нь аудитад хамрагдсан бөгөөд 25 байгууллагад “Зөрчилгүй”, 4 байгууллагад “Хязгаарлалттай”, 1 байгууллагад “Сөрөг” санал дүгнэлт авсан байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 2.3-т Төсвийн ерөнхийлөн захирагч түүний бүрэн эрхийг “Өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээнд төсвийг үр ашигтай удирдах, гүйцэтгэлийг хангах” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

“Хязгаарлалттай” санал дүгнэлт авсан байгууллагууд:

- Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан;
- Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан;
- Малын удмын сангийн үндэсний төв;
- Хөдөө аж ахуйн бирж;

“Сөрөг” санал, дүгнэлт авсан байгууллага:

-Говь-Алтай аймгийн Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Төрийн аудитын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1-д “.....санхүүгийн тайлангийн аудитаар хязгаарлалттай, сөрөг санал, дүгнэлт авсан.....албан тушаалтанд холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу сахилгын шийтгэл ногдуулах албан шаардлагыг Төрийн аудитын байгууллагаас эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлнэ” гэсэн заалтыг үндэслэн “Хязгаарлалттай”, “Сөрөг” аудитын дүгнэлт авсан байгууллагуудын холбогдох албан тушаалтнуудад хариуцлага тооцох талаар өгсөн албан шаардлагыг биелүүлэх.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Үнэн зөв байдал-Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.2 Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №1

ҮАГ-ын ажиглалт

Санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангийн аудитаар нийт 548,043.2 сая төгрөгийн алдаа зөрчил илэрсний 13.4 сая төгрөгийн зөрчилд 4 төлбөрийн акт, 91.2 сая төгрөгийн зөрчлийг арилгах 4 албан шаардлага өгсөн бөгөөд аудитын явцад 28,214.8 сая төгрөгийн алдааг залруулж, 131.2 сая төгрөгийн зөрчил гаргасан 3 албан тушаалтанд хариуцлага тооцох санал өгч, 519,592.6 сая төгрөгийн алдаа, зөрчлийг арилгах талаар 77 зөвлөмж өгсөн байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Аудитаар өгсөн зөвлөмж, акт, албан шаардлагыг хэрэгжүүлэх, биелүүлэн ажиллах.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Үнэн зөв байдал - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.3 Төсвийн гүйцэтгэлийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №1

ҮАГ-ын ажиглалт

ХХААХҮС-ын тайлант оны санхүүгийн нэгтгэсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар батлагдсан төсвийг хэмнэлттэй зарцуулсан боловч бараа үйлчилгээний бусад зардлыг 17.0 сая, хөрөнгийн зардлыг 1,500.5 сая төгрөгөөр тус тус хэтрүүлэн зарцуулсан нь Төсвийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.5.5-д "Батлагдсан төсвийг зориулалтын дагуу зарцуулах" гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Цаашид төсвийг батлагдсан хэмжээнд зориулалтын дагуу зарцуулах.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Хэмжилт – Аж ахуйн нэгж, байгууллага ажил гүйлгээ буюу үйл явдал тайлант хугацаанд зөв дүнгээр бүртгэгдсэн ба орлого, зардлыг зөв хуваарилсан байх.

Үнэн зөв байдал - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.4 Авлага, өглөгийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №1

ҮАГ-ын ажиглалт

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд урьд оноос авлага 12,513.0 сая төгрөгөөр, өглөг 38,116.2 сая төгрөгөөр тус тус өссөн байна. Энэ нь тус яамны удирдлага өөрийн харьяа байгууллагад бүртгэлээр тавих хяналт сул, авлага, өглөгийг цаг тухай бүрд баталгаажуулдаггүй, он дамжсан авлага, өглөгийг барагдуулах арга хэмжээ авч ажиллаагүйгээс шалтгаалжээ. Тухайлбал: Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан нь 53,290.2 сая төгрөг буюу нийт авлагын 69.0 хувийг тооцоо нийлж баталгаажуулаагүй, 66,397.3 сая төгрөг буюу нийт авлагын 86.0 хувь нь хугацаа хэтэрсэн авлага байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.8-д “Төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх” гэсэн заалтыг хэрэгжүүлж ажиллаагүй байна.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Эрх ба үүрэг - Санхүүгийн тайлангийн дуусгавар болсон өдөр хөрөнгө /авлага/, уг аж ахуйн нэгж, байгууллагад хамааралтай, эзэмших, бүртгэх эрхтэй, төлөх үүрэгтэй байх.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Авлага, өглөгийг барагдуулах, тооцоо нийлж баталгаажуулах, цаашид авлага, өглөгийг нэмэгдүүлэхгүй байх.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.5 Хөгжлийн банкны зээлийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №2

ҮАГ-ын ажиглалт

Дархан Уул аймагт байрлах 36.0 мянган тонн багтаамжтай үр тариа хадгалах зориулалттай элеваторыг 15,995.0 сая төгрөгөөр худалдан авахад 7,995.0 сая төгрөгийг Хөгжлийн банкнаас санхүүжүүлж үлдэгдэл төлбөрийг тус яамны хөрөнгө оруулалтын зардлаас гаргасан бөгөөд Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн хөрөнгөнд бүртгэж авсан байна.

Гэвч шаардлага хангахгүй хөрөнгө бэлтгэсэн асуудлыг шийдвэрлэхээр Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн захирлын 2017 оны 01/27 дугаар албан бичгээр Цагдаагийн ерөнхий газарт шалгуулахаар хандсан байна. Иймд Сангийн яам, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Хөгжлийн банк хооронд байгуулсан төсөл санхүүжүүлэх ерөнхий нөхцөлийг тохиролцох гэрээг одоог хүртэл дүгнээгүй байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Дээрх асуудлыг судалж, холбогдох арга хэмжээ авах, Сангийн яам, Хүнс хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам, Хөгжлийн банк хооронд байгуулсан төсөл санхүүжүүлэх ерөнхий нөхцөлийг тохиролцох гэрээг дүгнэх.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Үнэн зөв байдал - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.6 Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №2

ҮАГ-ын ажиглалт

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн санхүүгийн тайлангийн 2016 оны жилийн эцсийн байдлаар өглөгөөр туссан 24,000.0 сая төгрөг нь Атрын 3 дахь аяны хүрээнд 2008 онд Монгол Улсыг хөгжүүлэх сангаас авсан 80.9 мянган тонн улаан буудайны улсын төсөвт төвлөрүүлэх ёстой үлдэгдэл төлбөр болно. Уг өглөгийг улаан буудайн хадгалалтын зардал, худалдах, худалдан авах үнийн зөрүүнээс үүссэн алдагдал, хэвийн хорогдол зэргийг тооцож Сангийн яамтай өнөөг хүртэл тулган баталгаажуулалт хийгээгүйгээс шалтгаалан барагдуулаагүй байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Сангийн яамтай МУХС-гийн улаан буудайн тооцоог хийж, улсын төсөвт төвлөрүүлэх, өглөгийг барагдуулах арга хэмжээ авах.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Эрх ба үүрэг - Санхүүгийн тайлангийн дуусгавар болсон өдөр хөрөнгө /авлага/, уг аж ахуйн нэгж, байгууллагад хамааралтай, эзэмших, бүртгэх эрхтэй, төлөх үүрэгтэй байх.

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.7 Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сангийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №2

ҮАГ-ын ажиглалт

Тариалан эрхлэлтийг дэмжих сан 241.3 сая төгрөгийн үнэ бүхий 5 га-гийн дуслийн усалгааны системийг санхүүгийн тайланд тусгаагүй нь НББ-ийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.4.2-т “Бүх хөрөнгө, хөрөнгө оруулалт, авлагыг Нягтлан бодох бүртгэлд заавал тусгана”, сонгон шалгаруулалтгүйгээр 1,978.0 сая төгрөгийн ургамал хамгаалалын бодис худалдан авсан нь ТБОНӨХБАҮХАТ хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2-т “Энэ хуулийн 8.1.1-д “Босго үнээс дээш төсөвт өртөгтэй бараа, ажил, үйлчилгээг худалдан авахад энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол нээлттэй тендер шалгаруулалтын журмыг хэрэглэнэ” гэсэн заалтыг тус тус зөрчсөн байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Олж бэлтгэсэн хөрөнгийг холбогдох байгууллагын шийдвэрийг үндэслэн данс бүртгэлд тусгах, худалдан авалт хийхдээ холбогдох хууль, журмын дагуу зохион байгуулах, цаашид дээрх зөрчлийг давтан гаргахгүй байх.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Үнэн зөв байдал - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.8 Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №2

ҮАГ-ын ажиглалт

Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сан нь 2009-2016 онуудад давхардсан тоогоор 775.200.0 сая төгрөгийг 7000 гаруй жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд хөнгөлөлттэй зээлийн үлдэгдэл сүү төслийн 167.2 сая, ахуй үйлчилгээний төв байгуулах 258.8 сая, түүхий эдийн төв байгуулах 1,173.3 сая, Улсын Их хурлын гишүүдийн зээлийн үлдэгдэл 1,956.2 сая, Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд /хуучнаар/, Хөдөлмөрийн сайд /хуучнаар/-ын тушаалуудаар олгосон 26,490.4 сая төгрөгийн зээлүүдийн эргэн төлөлт хангалтгүй байна. Мөн зээлийн нэгдсэн програм байхгүй, зөвхөн “excel” програмаар тооцооллыг гүйцэтгэж байгаа нь зээлийн үйл ажиллагаанд тавих хяналтыг сулруулж байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Хугацаа хэтэрсэн зээлийг барагдуулан авлагыг бууруулан, эргэн төлөлтийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих, зээлийн нэгдсэн програмтай болох.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Эрх ба үүрэг - Санхүүгийн тайлангийн дуусгавар болсон өдөр хөрөнгө /авлага/, уг аж ахуйн нэгж, байгууллагад хамааралтай, эзэмших, бүртгэх эрхтэй, төлөх үүрэгтэй байх.

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.9 Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №2

ҮАГ-ын ажиглалт

Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангаас Аж үйлдвэр /хуучнаар/-ийн сайдын 2016 оны 25 дугаар тушаалын дагуу Хэнтий аймгийн Бор-Өндөр суманд барих “Газрын тос боловсруулах үйлдвэр”-ийн бэлтгэл ажилд шаардлагатай санхүүжилт болох 1,500.0 сая төгрөгийг “Аж үйлдвэрийн цогцолбор” ТӨХК-д хүүгүй, барьцаа хөрөнгөгүйгээр зээл олгосон байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Гэрээг шинэчлэн байгуулж, зээлийн эргэн төлөлтийн баталгааг хангуулах.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Эрх ба үүрэг - Санхүүгийн тайлангийн дуусгавар болсон өдөр хөрөнгө /авлага/, уг аж ахуйн нэгж, байгууллагад хамааралтай, эзэмших, бүртгэх эрхтэй, төлөх үүрэгтэй байх.

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.10 Хөрөнгө оруулалтын талаар	Тэргүүлэх ач холбогдол №2
---------------------------------------	----------------------------------

ҮАГ-ын ажиглалт

2016 оны Санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд авлагаар тусгагдсан “Мон инжбар” ХК-аас авах 224.2 сая төгрөгийн /2011 онд үүссэн “Ховд аймагт баригдаж байгаа хөдөө, аж ахуйн гаралтай бүтээгдхүүн үйлдвэрийн цэвэрлэх байгууламж барих” зориулалттай/ авлагыг тооцоо нийлсэн актаар баталгаажуулаагүй нь Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.4.8-д “Төсвийг зохистой удирдаж авлага, өр төлбөр үүсгэхгүй байх” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Авлагыг барагдуулах арга хэмжээ авах, тооцоо нийлж, баталгаажуулах.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Үнэн зөв байдал - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.11 Цалингийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №2

ҮАГ-ын ажиглалт

Хүнс, хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн яамны аппарат нь ажилчдынхаа цагийн бүртгэлийг хурууны хээ унших төхөөрөмжөөр хийдэг боловч цалинг тооцохдоо цагийн бүртгэлийг үндэслэдэггүйгээс нийт давхардсан тоогоор 49 албан хаагчдад 1.9 сая төгрөгийн цалинг өвчтэй, чөлөөтэй, томилолттой үетэй давхардуулж олгосон байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Албан хаагчдын цалинг баталгаажуулсан цагийн бүртгэлийг үндэслэн олгож байх, алдаа зөрчлийг давтан гаргахгүй байх.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Үнэн зөв байдал - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

3.12 Өмнөх зөвлөмжийн биелэлтийн талаар

Тэргүүлэх ач холбогдол №2

ҮАГ-ын ажиглалт

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын 2015 оны жилийн эцсийн санхүүгийн нэгтгэсэн тайланд Үндэсний аудитын газраас хийсэн аудитаар 102,590.3 сая төгрөгийн 5 зөвлөмж, 30,354.9 сая төгрөгийн албан шаардлага өгснөөс 3.7 сая төгрөгийн 1 зөвлөмжийг биелүүлж, 102,586.6 сая төгрөгийн 4 зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүй, 3,000.0 сая төгрөгийн албан шаардлагыг биелүүлээгүй, тайлант онд зөрчлийг давтан гаргасан нь тус яамны удирдлага харьяа байгууллагад тавих дотоод хяналт сул, хариуцлагагүй байгаатай холбоотой байна.

ҮАГ-ын зөвлөмж

Урьд оны аудитын зөвлөмж, албан шаардлагыг биелүүлээгүй албан тушаалтанд хариуцлага тооцох албан шаардлагыг биелүүлэх.

Зөвлөмжийн хэрэгжилтийг 2017 оны 12 дугаар сарын 1-ний дотор Үндэсний аудитын газарт албан ёсоор ирүүлэх.

Эрсдэлүүд

Санхүүгийн тайлангийн бодит байдлын тухай мэдэгдэлтэй зөрчилдөж байгаа бөгөөд дараах батламж мэдэгдэлтэй нийцэхгүй байна. Үүнд:

Үнэн зөв байдал - Аж ахуйн нэгж, байгууллагын санхүүгийн тайланд тусгасан ажил гүйлгээ, үлдэгдэл нь тооцооллын алдаагүй, зөв хураангуйлж бүртгэсэн болон түүнийг зохицуулж буй хууль тогтоомжуудтай нийцэж байх

Төсвийн захирагчийн хариу

Зөвлөмжийг хүлээн авч хэрэгжүүлнэ.

4 Аудит хийгдсэн САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

4.1 Аудит хийгдсэн САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

Тайлант хугацаа: 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

			/МЯН.ТӨГ/	
КОД:	ТАЙЛАНГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ	ТОДРУУЛГА	2015 ОНЫ 12-Р САРЫН 31	2016 ОНЫ 12-Р САРЫН 31
1	ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН		250,955,826.9	609,626,606.5
31	МӨНГӨН ХӨРӨНГӨ	3а, 3б	17,597,182.3	12,538,556.5
33	АВЛАГА	5а, 5б, 6а, 6б	180,384,270.9	506,254,596.1
34	УРЬДЧИЛГАА	7а, 7б	91,997.3	504,386.0
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	8а, 8б, 8в	52,423,692.2	45,987,777.0
36	НӨӨЦИЙН БАРАА	9а	458,684.2	44,341,290.8
2	ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН		78,076,206.2	74,539,921.4
37	УРТ ХУГАЦААТ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ	11а, 11б	0.00	56,655.6
37300	Урт хугацаат зээл		0.00	56,655.6
39	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	12а, 12б, 12в	78,076,206.2	74,483,265.8
39200	Биет хөрөнгө		77,473,200.1	73,872,929.6
39300	Биет бус хөрөнгө	13	603,006.1	610,336.2
3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II		329,032,033.1	684,166,528.0
4	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		161,288,804.2	448,237,162.8
41	БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	15а, 15б	161,288,804.2	348,570,306.8
41200	Богино хугацаат зээлийн өглөг	16а, 16б	109,786,664.7	340,578.6
41300	Өглөг	17а, 17б	49,589,278.1	346,235,805.4
41400	Урьдчилж орсон орлого	18а, 18б	1,912,861.3	1,993,922.8
42	УРТ ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	19	0.00	99,666,856.1
42200	Урт хугацаат зээл	20а, 20б	0.00	99,666,856.1
5	ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН		167,743,228.9	235,929,365.1
51	Засгийн газрын хувь оролцоо		167,743,228.9	235,929,365.1
51100	Засгийн газрын оруулсан капитал /Засгийн газрын сан/ орон нутгийн сан		104,051,353.0	105,648,277.5
51101	Өмч /төрийн/ /ТӨҮГ/		5,550,001.8	5,550,001.8
51105	Нэмж төлөгдсөн капитал /ТӨҮГ/		196,929.6	203,529.0
51106	Эздийн өмчийн бусад хэсэг /ТӨҮГ/		207,798.3	207,798.3
51200	Хуримтлагдсан үр дүн		53,434,767.4	120,037,707.0
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү		4,302,378.9	4,282,051.6
6	ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V		329,032,033.1	684,166,528.0

4.2 Аудит хийгдсэн САНХҮҮГИЙН НЭГТГЭСЭН ҮР ДҮНГИЙН ТАЙЛАН

Тайлант хугацаа: 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

/мян.төг/

КОД:	ТАЙЛАНГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ	ТОДРУУЛГА	2015 ОНЫ 12-Р САРЫН 31	2016 ОНЫ 12-Р САРЫН 31
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)		193,142,067.5	163,266,099.7
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	1а, 1б	78,607,318.3	48,027,812.4
120	Нийтлэг татварын бус орлого		71,780,394.4	37,463,902.7
121	Хөрөнгийн орлого		0.0	0.0
122	Тусламжийн орлого		6,826,923.9	10,563,909.6
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО		114,534,749.2	115,238,287.4
II	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	2а, 2б	194,308,626.7	149,340,546.8
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ		163,267,541.0	137,271,770.8
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ		108,640,947.0	88,009,513.5
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил		9,520,284.5	9,877,927.1
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл		987,347.3	1,088,685.0
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал		1,032,766.2	1,233,985.1
2104	Хангамж, бараа материалын зардал		1,030,405.2	890,038.2
2105	Нормативт зардал		13,667,491.0	18,327,184.6
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал		345,452.6	445,408.4
2107	Томилолт, зочны зардал		442,722.3	525,750.9
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж		39,281,921.7	42,222,560.1
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал		42,332,556.2	13,397,974.1
211	ХҮҮ		0.0	1,869,998.0
212	ТАТААС		53,040,411.2	45,424,081.0
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ		1,586,182.8	1,968,178.3
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ		31,041,085.7	12,068,776.1
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (III)=(I)-(II)		-1,166,559.2	13,925,552.9

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын
2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудит

IV	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ОРЛОГЫН ДҮН		256,910.9	706,755.3
V	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН		6,886,342.4	28,739,377.4
VI	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН (VI)=(III)+(IV)-(V)		-7,795,990.6	-14,107,069.2

4.3 Аудит хийгдсэн ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ/ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН НЭГТГЭСЭН ТАЙЛАН

Тайлант хугацаа: 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

				/мян.төг/
	ТАЙЛАНГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ	ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУВЬ ОРОЛЦООНИЙ НИЙТ ДҮН	ЦӨӨНХИЙН ХУВЬ ОРОЛЦОО	НИЙТ ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ/ӨМЧ
3	2014 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	164,677,410.6	0.0	164,677,410.6
4	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	11,810,822.8	0.0	11,810,822.8
5	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	176,488,233.3	0.0	176,488,233.3
6	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	1,446,688.6	0.0	1,446,688.6
7	Үндсэн хөрөнгийн өсөлт бууралт	-2,395,702.4	0.0	-2,395,702.4
8	Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз	0.0	0.0	0.0
9	Тайлант үеийн үр дүн	-7,795,990.6	0.0	-7,795,990.6
10	2015 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	167,743,228.9	0.0	167,743,228.9
11	2016 оны 1-р сарын 1- нээрх үлдэгдэл	167,743,228.9	0.0	167,743,228.9
12	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	82,288,757.7	0.0	82,288,757.7
13	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	250,031,986.6	0.0	250,031,986.6
14	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний өсөлт бууралт	-2,151.8	0.0	-2,151.8
15	Үндсэн хөрөнгийн өсөлт бууралт	6,599.4	0.0	6,599.4
16	Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрөөгүй олз, гарз	0.0	0.0	0.0
18	Тайлант үеийн үр дүн	-14,107,069.2	0.0	-14,107,069.2
19	2016 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	235,929,365.1	0.0	235,929,365.1

4.4 Аудит хийгдсэн мөнгөн гүйлгээний нэгтгэсэн тайлан

Тайлант хугацаа: 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

			/мян.төг/	
КОД:	ТАЙЛАНГИЙН ҮЗҮҮЛЭЛТ	ТОДРУУЛГА	2015 ОНЫ 12-Р САРЫН 31	2016 ОНЫ 12-Р САРЫН 31
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (I)		619,046,284.2	348,121,769.8
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО		521,192,713.0	242,676,689.6
120	Нийтлэг татварын бус орлого		513,336,452.8	223,204,177.4
122	Тусламжийн орлого		7,856,260.2	19,472,512.3
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО		97,853,571.2	105,445,080.2
II	НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН		597,716,104.5	312,128,075.1
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ		597,716,104.5	312,128,075.1
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ		539,567,434.7	201,206,159.3
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил		11,467,358.4	12,302,809.6
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл		1,629,418.4	1,791,438.0
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал		1,369,534.3	1,651,932.2
2104	Хангамж, бараа материалын зардал		2,144,481.5	4,263,791.4
2105	Нормативт зардал		3,067,903.9	23,192,104.5
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал		344,031.9	380,138.7
2107	Томилолт, зочны зардал		462,171.5	490,726.6
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж		499,338,245.3	149,534,448.2
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал		19,744,289.5	7,598,770.1
211	ХҮҮ		0.0	1,254,252.5
212	ТАТААС		53,060,888.3	81,338,345.4

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын
2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудит

213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ		5,087,781.5	28,329,317.9
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(I)-(II)		21,330,179.8	35,993,694.7
IV	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (IV)		0.0	61,802.4
V	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (V)		6,842,930.8	35,166,649.6
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ		6,842,930.8	35,166,649.6
2200	Дотоод эх үүсвэрээр		6,842,930.8	35,166,649.6
VI	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VI)=(IV)-(V)		-6,842,930.8	-35,104,847.2
VII	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН		-11,160,291.0	-5,947,473.3
14	Бусад эх үүсвэр		530,000.0	1,465,555.5
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ		11,410,100.5	7,147,540.5
25	САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ		280,190.5	265,488.4
VIII	НИЙТ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VIII)=(III)+(VI)+(VII)		3,326,958.0	-5,058,625.8
9	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		14,270,224.4	17,597,182.3
10	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		17,597,182.3	12,538,556.5

4.5 Аудит хийгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн нэгтгэсэн тайлан

Тайлант хугацаа: 2016 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон тайлан

						/мян.төг/
КОД	ҮЗҮҮЛЭЛТ	ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТАЙЛАН	ЗӨРҮҮ	ХУВЬ	
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	125,935,271.4	142,178,401.1	-16,243,129.7	112.9	
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	120,128,290.5	113,519,128.4	6,609,162.1	94.5	
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	69,706,756.4	63,696,225.4	6,010,531.0	91.4	
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	9,689,889.9	9,621,310.6	68,579.3	99.3	
210101	Үндсэн цалин	8,048,301.9	8,016,608.4	31,693.5	99.6	
210102	Нэмэгдэл	15,960.1	15,960.1	0.0	100.0	
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	603,361.4	574,226.9	29,134.5	95.2	
210104	Урамшуулал	0.0	0.0	0.0	0.0	
210105	Гэрээт ажлын хөлс	1,022,266.5	1,014,515.2	7,751.3	99.2	
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	1,069,272.5	1,038,451.0	30,821.5	97.1	
210201	Тэтгэврийн даатгал	697,404.9	755,267.7	-57,862.8	108.3	
210202	Тэтгэмжийн даатгал	72,960.8	54,824.5	18,136.3	75.1	
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	98,312.4	68,129.2	30,183.2	69.3	
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	18,235.8	21,359.3	-3,123.5	117.1	
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	182,358.6	138,870.3	43,488.3	76.2	
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	1,310,624.5	1,217,624.9	92,999.6	92.9	
210301	Гэрэл, цахилгаан	471,628.9	427,279.9	44,349.0	90.6	
210302	Түлш, халаалт	709,945.9	688,338.8	21,607.1	97.0	
210303	Цэвэр, бохир ус	82,525.5	56,702.2	25,823.3	68.7	
210304	Байрны түрээс	46,524.2	45,304.0	1,220.2	97.4	
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	499,000.8	494,435.9	4,564.9	99.1	
210401	Бичиг хэрэг	70,811.1	72,002.7	-1,191.6	101.7	
210402	Тээвэр, шатахуун	291,811.4	281,123.0	10,688.4	96.3	
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	92,560.2	92,882.2	-322.0	100.4	
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	43,818.1	48,428.0	-4,609.9	110.5	
2105	Нормативт зардал	24,344,311.7	22,377,937.7	1,966,374.0	91.9	
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	24,322,403.0	22,354,342.2	1,968,060.8	91.9	
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	21,908.7	23,595.5	-1,686.8	107.7	
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	317,744.0	297,234.2	20,509.8	93.6	
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	197,686.5	193,235.0	4,451.5	97.8	

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын
2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудит

210602	Тавилга	7,700.0	7,419.4	280.6	96.4
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	8,552.1	5,837.2	2,714.9	68.2
210604	Урсгал засвар	103,805.4	90,742.6	13,062.8	87.4
2107	Томилолт, зочны зардал	279,985.1	259,715.3	20,269.8	92.8
210702	Дотоод албан томилолт	279,985.1	259,715.3	20,269.8	92.8
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	30,039,097.8	26,215,662.0	3,823,435.8	87.3
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	29,929,051.3	26,115,403.9	3,813,647.4	87.3
210802	Аудит, баталгаажуулалт, зэрэглэл тогтоох	10,059.0	10,328.0	-269.0	102.7
210803	Даатгалын үйлчилгээ	57,493.5	53,693.2	3,800.3	93.4
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	14,587.0	13,302.6	1,284.4	91.2
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношлогоо	3,393.2	2,431.8	961.4	71.7
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	3,620.0	3,206.0	414.0	88.6
210807	Газрын төлбөр	20,793.8	17,199.2	3,594.6	82.7
210808	Банк, санхүүгийн байгууллагын үйлчилгээний хураамж	100.0	97.4	2.6	97.4
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,156,830.1	2,173,853.8	-17,023.7	100.8
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	2,153,345.2	2,170,151.4	-16,806.2	100.8
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	3,484.9	3,702.4	-217.5	106.2
212	ТАТААС	49,264,500.0	48,715,499.1	549,000.9	98.9
2122	Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	49,264,500.0	48,715,499.1	549,000.9	98.9
212201	Хувийн хэвшлийн байгууллагад олгох татаас	49,264,500.0	48,715,499.1	549,000.9	98.9
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	1,157,034.1	1,107,403.9	49,630.2	95.7
2131	Засгийн газрын урсгал шилжүүлэг	205,435.4	205,435.4	0.0	100.0
213102	Засгийн газрын гадаад шилжүүлэг	205,435.4	205,435.4	0.0	100.0
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	951,598.7	901,968.5	49,630.2	94.8
213204	Ажил олгогчоос олгох бусад тэтгэмж, урамшуулал	275,818.6	237,117.7	38,700.9	86.0
213205	Төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулал	277,000.0	277,000.0	0.0	100.0
213207	Тэтгэвэрт гарахад олгох нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмж	398,780.1	387,850.8	10,929.3	97.3
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	21,473,656.6	22,974,199.5	-1,500,542.9	107.0
220001	Барилга байгууламж	11,019,199.8	7,198,793.5	3,820,406.3	65.3
222001	Тоног төхөөрөмж	2,706,153.0	9,534,147.7	-6,827,994.7	352.3
224001	Стратегийн нөөц хөрөнгө	7,748,303.8	6,241,258.3	1,507,045.5	80.6
23	ЭРГЭЖ ТӨЛӨГДӨХ ТӨЛБӨРИЙГ ХАССАН ЦЭВЭР ЗЭЭЛ	-15,666,675.7	5,685,073.2	-21,351,748.9	-36.3

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын эрхлэх асуудлын хүрээний байгууллагуудын
2016 оны санхүүгийн нэгтгэсэн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудит

230001	Эргэж төлөгдөх зээл	-18,391,000.0	5,384,002.0	-23,775,002.0	-29.3
232001	Гадаадын төслийн зээлээс санхүүжих зээл	2,724,324.3	301,071.2	2,423,253.1	11.0
III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	125,935,271.4	169,535,535.4	-43,600,264.0	134.6
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	109,270,041.9	104,463,723.8	4,806,318.1	95.6
310001	Улсын төсвөөс санхүүжих	107,771,531.4	103,157,866.4	4,613,665.0	95.7
310002	Засгийн газрын тусгай сангаас санхүүжих	1,498,510.5	1,305,857.4	192,653.1	87.1
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	78,773,293.9	97,469,297.3	-18,696,003.4	123.7
350001	Үндсэн үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	68,546,288.3	51,939,593.5	16,606,694.8	75.8
350002	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	3,560,875.0	5,530,381.4	-1,969,506.4	155.3
350003	Урьд оны үлдэгдлээс санхүүжих	0.0	36,088,528.3	-36,088,528.3	0.0
350004	Гадаадын эх үүсвэрээс санхүүжих	6,666,130.6	3,910,794.0	2,755,336.6	58.7
36	ТУСЛАМЖИЙН ЭХ ҮҮСВЭРЭЭС САНХҮҮЖИХ	13,891,935.6	19,472,512.3	-5,580,576.7	140.2
360001	Тусламжийн эх үүсвэрээс санхүүжих	13,891,935.6	19,472,512.3	-5,580,576.7	140.2
37	БУСАД ЭХ ҮҮСВЭР	-76,000,000.0	-51,869,998.0	-24,130,002.0	68.2
370001	Төсөв болон дамжуулан зээлдүүлсэн зээлээс эргэж төлөгдөх	-76,000,000.0	-51,869,998.0	-24,130,002.0	68.2
4	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	0.0	3,852,813.4	-3,852,813.4	0.0
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	0.0	5,363,339.0	-5,363,339.0	0.0
6	ТӨСВИЙН БУСАД МЭДЭЭЛЛИЙН АНГИЛАЛ	2,130.0	2,150.0	-20.0	
61	БАЙГУУЛЛАГЫН ТОО	33.0	33.0	0.0	
610001	Төсвийн байгууллага	33.0	33.0	0.0	
610002	Төсвөөс гадуур байгууллага	0.0	0.0	0.0	
62	АЖИЛЛАГСАДЫН ТОО	1,050.0	1,064.0	-14.0	
620001	Удирдах ажилтан	63.0	65.0	-2.0	
620002	Гүйцэтгэх ажилтан	629.0	648.0	-19.0	
620003	Үйлчлэх ажилтан	162.0	160.0	2.0	
620004	Гэрээт ажилтан	196.0	191.0	5.0	
65	ОРОН ТООНЫ МЭДЭЭЛЭЛ	1,047.0	1,053.0	-6.0	
650001	Төрийн захиргааны албан хаагч (ТЗ)	318.0	329.0	-11.0	
650009	Төрийн үйлчилгээний бусад албан хаагч (ТУ)	580.0	575.0	5.0	
650010	Гэрээт ажилтан	147.0	147.0	0.0	
650011	Улс төрийн албан хаагч (УТ)	2.0	2.0	0.0	

ТЭМДЭГЛЭЛ

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ТЭМДЭГЛЭЛ

[illegible]